

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
PEOPLE'S PARTICIPATION IN TOURISM MANAGEMENT

อสมภรณ์ คีรีนะ

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชานโยบายสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Asmaporn.keereena@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นศึกษาการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และแสวงหาแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นภายในชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า การนำแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมและแนวคิดทฤษฎีการจัดการ POSDCoRB มาประยุกต์ใช้ร่วมกันนั้น จะสามารถตอบสนองความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน โดยเริ่มจาก 1) การร่วมกันวางแผน เป็นการร่วมกันคิดวางแผนการจัดการเตรียมความพร้อมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 2) การจัดหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมและการกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน 3) การจัดบุคลากรตามความสามารถและแบ่งผลประโยชน์ให้อย่างยุติธรรม 4) การอำนวยความสะดวกโดยการสั่งการไปยังฝ่ายต่างๆ ให้ไปในทิศทางเดียวกัน 5) การประสานงานร่วมกันทั้งประชาชนในชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ 6) การรายงานผลการปฏิบัติงานเพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานและสะดวกแก่การประสานงาน และ 7) การสนับสนุนงบประมาณเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม, ประชาชน , การจัดการแหล่งท่องเที่ยว

Abstract

A study of people's participation in tourism management The objective is to focus on the study of public participation management in tourist destination management. And seek ways to develop tourist attractions To help stimulate tourism activities within the community.

The results showed that the introduction of the theory of participation and POSDCoRB management theory applied together Will be able to meet the need to participate in tourist attraction management, consisting of 7 steps, beginning with 1) Planning It is a joint planning, management, preparation for tourism destination management. 2) Organizing agencies that participate and assign duties clearly. 3) Organizing personnel according to their ability and sharing benefits equally. 4) Directing by giving orders to various departments in the same direction. 5) Collaboration among people in the community and government agencies. 6) Performance report to know the progress of the operation and to facilitate coordination. And 7) Budget support is important in driving tourist attraction management. To be a cost of organizing activities.

Keywords Participation , People , Tourism management

บทนำ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการศึกษาแนวโน้มและทิศทางการท่องเที่ยวไทยในปี 2020 กล่าวไว้ว่า องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) คาดการณ์ว่า เมื่อถึงปี 2020 จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจำนวน 1,600 ล้านคน ภูมิภาคที่มีแนวโน้มเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมคือ ภูมิภาคเอเชียตะวันออก เอเชียแปซิฟิก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปี 2020 ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจะมีนักท่องเที่ยวมากถึง 416 ล้านคน หรือ 1 ใน 4 ของนักท่องเที่ยวทั่วโลก หากประเทศไทยมีอัตราการเติบโตเท่า การคาดการณ์การเติบโตของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่ร้อยละ 6.5 ประเทศไทยจะมีจำนวนนักท่องเที่ยว 41.5 ล้านคน แต่หากประเทศไทยยังคงเติบโตสูงเหมือนในอดีตที่ผ่านมาในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 15 และปรับเพิ่มความสามารถในการรองรับในด้านต่างๆได้ ในปี 2563 จะมีจำนวนนักท่องเที่ยว 71 ล้านคน เท่ากับจำนวนประชากรไทยในปี 2563 (อ้างอิง ยุวดี นิรัตน์ตระกูล (บก.), 2558 : 14)

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยว ซึ่งการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจำนวนมากนั้น ส่วนหนึ่งต้องการมาศึกษา เรียนรู้ และชื่นชมความงดงามของแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของ โดยในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆตามบริบทที่เหมาะสมต่อไป

การจัดการอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การที่ประชาชนในพื้นที่รวมตัวกัน จัดตั้งกลุ่ม หรือชมรม เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลกระบวนการท่องเที่ยว ตั้งแต่ขั้นตอนการสำรวจ การวางแผน การจัดการ และการดำเนินการ ตลอดจนติดตามประเมินผล การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยวที่ศิลปวัฒนธรรมเป็นของตนเองและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น จึงสามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้

ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษานี้ มุ่งเน้นศึกษาการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และแสวงหาแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นภายในชุมชน โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

สุริพร พงษ์พานิช (อ้างอิง นภัสวรรณ ปานแหงา , 2553 : 20) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการท่องเที่ยวนั้น ส่วนใหญ่มักจะเป็นการร่วมกันใช้ประโยชน์ หรือได้รับประโยชน์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งเท่านั้น การมีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาได้ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ 5 ประการ คือ

1) การร่วมกันวางแผน เป็นการร่วมกันคิดวางแผนการจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ร่วมประชุมลงความคิดเห็นว่าแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ภาครัฐ

นำเสนอ นั้น ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากไม่เห็นด้วย มีข้อเสนอแนะอย่างไร หากชุมชนใดยังไม่มีการท่องเที่ยว แต่ต้องการให้เกิดขึ้น ก็ต้องร่วมกันคิดว่าชุมชนของตนเองมีอะไรเด่น มีอะไรแตกต่างจากชุมชนอื่น มีทรัพยากรอะไรที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้บ้าง ควรมีการจัดการอย่างไร แบ่งหน้าที่อย่างไร ควรขายสินค้าราคาเท่าใด การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมควรเป็นอย่างไร เพื่อป้องกันมลพิษและความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

2) การร่วมกันปฏิบัติตามแผน เมื่อมีการวางแผนแล้วสมาชิกในชุมชนทุกคนต้องร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ตามที่ตกลงกันได้ เช่น การวางแผนลดขยะภายใน 1 ปี ก็ต้องร่วมกันลงมือทำให้ได้ตามแผนนั้น

3) การร่วมกันใช้ประโยชน์ โดยที่สมาชิกทุกคนจะมีสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่น และจะต้องมีการจัดการผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและวัตถุให้ประชาชนในชุมชนอย่างทั่วถึงและเหมาะสม โดยที่สำคัญจะต้องคำนึงถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันเป็นหลัก เมื่อทุกคนได้รับผลประโยชน์อย่างเหมาะสม สิ่งนี้จะช่วยกระตุ้นให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นดำเนินต่อไปได้

4) การร่วมกันติดตามและประเมินผล เมื่อมีการดำเนินการแล้วย่อมจะมีปัญหาความไม่เข้าใจต่างๆ เกิดขึ้น จึงต้องร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถ่ายทอดประสบการณ์ และร่วมกันประชุมหาวิธีแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

5) การร่วมกันทำนุบำรุงรักษา เมื่อมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแล้ว ทุกคนในชุมชนต้องร่วมกันทำนุบำรุงรักษาด้วย หากปล่อยละเลยให้ทรัพยากรที่มีอยู่เสื่อมโทรมลง ก็จะไม่มีการท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือน ผลประโยชน์ที่เคยได้รับก็จะหมดไป

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (อ้างใน กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา, 2555 : 17) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการท่องเที่ยวไว้ว่า การสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์และมีรายได้จากการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมให้ได้้อย่างยั่งยืน แต่อรทัย ก๊กผล (อ้างใน อรทัย พระทัด , 2558 : 11) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและการเมือง ในอดีตการมีส่วนร่วมของประชาชนมักหมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยทางตรง ส่งผลให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีขอบเขตกว้างขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงหมายถึง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการกำหนดเกณฑ์นโยบาย กระบวนการบริหาร และตัดสินใจของท้องถิ่นเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระทางความคิด โดยหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจร ตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่ใช่การจัดเวทีการมีส่วนร่วมเพียงครั้งเดียว ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตนเองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

2) การร่วมกันคิดถึงปัญหาและสาเหตุของชุมชน และลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดเป้าหมาย และควรลำดับความสำคัญของปัญหา

3) การร่วมมือกันวางแผนการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมต่างๆ และแบ่งงานกันทำในเรื่องการกำหนดงบประมาณ การจัดทำงบประมาณ และการมอบหมายให้มีผู้ดูแลรักษา

4) การให้ประชาชนเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้วยความเต็มใจ ด้วยความรู้ความสามารถของตนเอง

5) การร่วมกันติดตามและประเมินผล ในการตรวจสอบปัญหาและอุปสรรค และร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหา ตลอดระยะเวลาที่ทำงานร่วมกันกับประชาชน เพื่อให้งานหรือภารกิจสามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

6) การร่วมกับรับผลประโยชน์ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ก็ย่อมที่จะมีส่วนร่วมที่จะได้รับผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นทางรูปแบบเงิน วัสดุสิ่งของ แม้กระทั่งความสบายใจ ความพึงพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้

Arnstein (อ้างใน พระมหานรงค์ เชื้อบัวเย็น, 2553 : 96-99) ได้นำเสนอ ลำดับขั้นบันไดของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยแบ่งเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมและรูปแบบที่ไม่ใช่การมีส่วนร่วมของประชาชน ออกเป็น 8 ระดับชั้น ตามระดับองศาความเข้มข้น (degree) ที่เพิ่มขึ้นของการตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชน ดังนี้ คือ

1) การมีส่วนร่วมที่ถูกบงการโดยผู้ที่มีอำนาจ (manipulation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ประชาชนไม่ได้เป็นผู้เริ่มด้วยตัวเอง ซึ่งส่วนมากมักจะถูกโน้มน้าว ชักจูงโดยผู้ที่มีอำนาจในการดำเนินโครงการ เพื่อให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม

2) การมีส่วนร่วมแบบที่ต้องเยียวยารักษา (therapy) เป็นรูปแบบที่ผู้เชี่ยวชาญทางสุขภาพจิตมองว่า ความไร้อำนาจก็เปรียบเสมือนความเจ็บป่วยทางจิต ซึ่งจะต้องได้รับการเยียวยารักษา การที่จะให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยนั้น จะสามารถเยียวยารักษาอาการดังกล่าวนี้ได้

3) การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสาร (informing) เป็นรูปแบบเข้าไปร่วมการให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งประชาชนมีสิทธิที่จะสามารถทำได้ รวมทั้งการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารด้วย เพื่อที่ร่วมกันหาทางเลือกที่เหมาะสม มีความชอบธรรมต่อการเข้าไปมีส่วนร่วม

4) การมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ (placation) เป็นรูปแบบที่เชิญชวนให้ประชาชนเข้าไปร่วมแสดงความคิดเห็น และสามารถที่จะก้าวไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบได้ การปรึกษาหารือนี้สามารถแสดงให้เห็นว่า เสียงประชาชนจะได้รับการรับฟัง และมีความหมายสำคัญต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

5) การมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการ (placation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เป็นจุดเริ่มต้นในการที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งยุทธศาสตร์การดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการ ที่จะต้องรับผิดชอบต่อผู้ออกเสียงเลือกตั้งในชุมชน โดยการแต่งตั้งให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการชุดต่างๆ ในการดำเนินงาน

6) การมีส่วนร่วมให้เป็นหุ้นส่วน (partnership) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วม โดยการกระจายอำนาจ ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ รวมถึงมีการเจรจาระหว่างประชาชนและผู้มีอำนาจในชุมชน เพื่อทำตามวัตถุประสงค์ในกิจกรรมที่ได้วางแผนไว้ และทำการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันในการให้และรับ

7) การมอบอำนาจการตัดสินใจให้ประชาชน (delegated power) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่อำนาจในการตัดสินใจร่วมกัน โดยเฉพาะในการวางแผน หรือในกิจกรรมการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การมอบอำนาจในการตัดสินใจให้กับประชาชนนี้ จึงเป็นบทบาทของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญ

8) การควบคุมโดยประชาชน (citizen control) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมระดับสูงสุดของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมจะสามารถทำตามวัตถุประสงค์และความต้องการของชุมชนตนเองได้

ลำดับขั้นบันไดที่สูงขึ้นสะท้อนอำนาจของประชาชนที่มากขึ้น ขั้นบันไดที่ 1 และ 2 ถือว่ายังไม่เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เรียกว่า nonparticipation ส่วนขั้นที่ 3 ถึง 5 เรียกว่า Tokenism หมายถึงประชาชนมีโอกาสในการให้ข้อมูลความคิดเห็นแต่ยังไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ และขั้นที่ 6 ,7 และ 8 ถือว่าประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจ เรียกว่า Citizen Power จากตัวแบบนี้จะสะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในระดับภาคีหุ้นส่วน (partnership) จึงจะเป็นจุดเริ่มต้นของบทบาทและอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริง

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

Luther H Gulick , 1939 (อ้างใน สิริวัลลี พุกษาคูตมชัย และสวรยา ธรรมอภิพล , 2560 : 1442) ลูเธอร์ กุลิก และไลนอล อูริค ได้พัฒนาแนวคิดของ Taylor และ Fayol โดยเพิ่มหลักการบริหารหรือกระบวนการบริหารที่ Fayol ให้ไว้อีกรวม 7 ประการ และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายจนถึงปัจจุบันคือ กระบวนการบริหารจัดการ “POSDCoRB” (อ้างใน J.B Nangpuhan,2011) กระบวนการบริหารจัดการนี้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในการนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบริหารจัดการหน่วยงาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การวางแผน (P : Planning) หมายถึง การวางแผนการปฏิบัติงาน และวิธีการที่จะต้องปฏิบัติให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

2) การจัดหน่วยงาน (O : Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน โดยยึดหลักการแบ่งหน่วยงาน และทำงานอย่างประสานร่วมมือกัน

3) การจัดตัวบุคคล (S : Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากร เริ่มตั้งแต่การสรรหา การพัฒนา และจูงใจบุคคลเหล่านั้นให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) การอำนวยการ (D : Directing) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ ควบคุม ในการใช้ภาวะการเป็นผู้นำอย่างต่อเนื่องในองค์การในการตัดสินใจและทำให้การตัดสินใจนั้นเป็นผลสำเร็จในฐานะผู้นำองค์กร

5) การประสานงาน (Co : Coordinating) หมายถึง การประสานงานในกิจกรรมด้านต่าง ๆ เป็นงานที่มีความสำคัญในการรวบรวมและประสานการทำงานมีความเกี่ยวเนื่องระหว่างกัน

6) การรายงาน (R : Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการและเทคนิคของการแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทราบถึงความก้าวหน้าของงาน ผ่านบันทึกรายงานการประชุมหรือบันทึกการวิจัย โดยที่บันทึกนั้นได้ผ่านการตรวจสอบมาแล้ว

7) การงบประมาณ (B : Budgeting) หมายถึง การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีการใช้จ่ายเงิน และการควบคุมตรวจสอบด้านการเงินและทรัพย์สิน

ผลการวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม มาประยุกต์ใช้ตามรูปแบบแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ POSDCoRB ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน จะสามารถบอกให้ทราบถึงปัญหาและโอกาสที่ปัญหาในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวจะเกิดขึ้น ถ้ามีการวางแผนที่ดีจะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จได้ สอดคล้องกับคำกล่าวของสุริพร พงษ์พานิช (อ้างใน นภัสวรรณ ปานเหง้า , 2553 : 20) ที่ว่าการร่วมกันวางแผน เป็นการร่วมกันคิดวางแผนการจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ร่วมประชุมลงความคิดเห็นว่าแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ภาครัฐนำเสนอ นั้น ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากไม่เห็นด้วย

มีข้อเสนอแนะอย่างไร ควรมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมควรเป็นอย่างไร เพื่อป้องกันมลพิษและความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

2. การจัดหน่วยงาน ในการแบ่งส่วนงาน ควรกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน โดยมีหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินการ เช่น หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และประชาชนในพื้นที่ การจัดหน่วยงานเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงานและทำให้หน่วยงานต่างๆ ได้รู้ขอบเขตการทำงานของตัวเอง เพื่อไม่ให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนและลดความขัดแย้งในการดำเนินงาน สอดคล้องกับคำกล่าวของ วิชาดา มุกดา (2557:70) ได้เสนอแนะไว้ว่า หน่วยงานของภาครัฐ ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ การท่องเที่ยว ได้แก่ เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก และพัฒนาปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เต็มขีดความสามารถของพื้นที่ เพื่อทำให้เกิดความสวยงาม ปลอดภัย และสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ได้จริง โดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

3. การจัดตัวบุคคล บุคลากรเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ และสิ่งสำคัญที่สุดในการทำงานคือการจัดบุคคลให้เหมาะสมกับการจัดแหล่งท่องเที่ยว จะทำให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีความสุขและสำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับคำกล่าวของ วิชาดา มุกดา (2557:71) ได้เสนอแนะไว้ว่า ควรมีการให้ความรู้และจัดการอบรมให้แก่ประชาชนในชุมชนและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือการดำเนินชีวิตประจำวัน และเมื่อประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแล้ว สมาชิกทุกคนควรจะมีสิทธิใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่น และจะต้องมีการจัดการผลประโยชน์ ทั้งที่เป็นตัวเงินและวัตถุให้ประชาชนในชุมชนอย่างทั่วถึงและเหมาะสม โดยที่สำคัญจะต้องคำนึงถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันเป็นหลัก เมื่อทุกคนได้รับผลประโยชน์อย่างเหมาะสม สิ่งนี้จะช่วยกระตุ้นให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นดำเนินต่อไปได้ ตามแนวคิดของ สุธีพร พงษ์พานิช (อ๋างโน นภัศวรณ ปานเหง้า , 2553 : 20)

4. การอำนวยการ ในการทำงานร่วมกันนั้นจำเป็นต้องมีการสั่งการ และประสานงานไปยังฝ่ายต่างๆ การอำนวยการที่ดีจะทำให้การทำงาน มีการสื่อสารไปในทิศทางเดียวกันและร่วมกันทำงานไปอย่างราบรื่น ส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายสอดคล้องกับคำกล่าวของ ลูเธอร์ กูติก และไลนอล อูริค (อ๋างโน สิริวัลลี พลภษาอุดมชัย และสวรยา ธรรมอภิพล. 2560 : 11) ที่กล่าวว่า การใช้ภาวะการณเป็นผู้นำอย่างต่อเนื่องในองค์การ ในการทำการตัดสินใจและทำให้การตัดสินใจนั้นเป็นผลสำเร็จ

5. การประสานงาน ควรมีการประสานงานระหว่างประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน เพื่อร่วมกัน วางแผน ติดตาม ปฏิบัติงาน ใช้ประโยชน์ ติดตาม ประเมิน และร่วมกันทำนุบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และไม่เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงานสอดคล้องกับคำกล่าวของ โกวิทย์ พวงงาม (อ๋างถึงโนอรัย พระทัต , 2558 : 30) ได้กล่าวไว้ว่า การประสานงานร่วม เป็นวิธีการที่ให้ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือกตัวแทนของกลุ่มเข้าไปเป็นแกนนำในการบริหารจัดการ

6. การรายงานผลการดำเนินการต่างๆ ให้กับผู้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทราบความเคลื่อนไหวของกิจกรรมควรมีการจัดทำเอกสารการรายงานผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ทราบถึงข้อดี ข้อเสีย ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันทวงที่สอดคล้องกับคำกล่าวของ ลูเธอร์ กูติก และไลนอล อูริค (อ๋างโน สิริวัลลี พลภษาอุดมชัย และสวรยา ธรรมอภิพล. 2560 : 11) กล่าวว่า การรายงานคือการเสนอรายงาน

ถึงผู้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานและสะดวกแก่การประสานงาน รวมถึงสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกัน การที่จะเสนอรายงานนั้นจะต้องมีการบันทึกหลักฐาน มีการวินิจฉัยประเมินผลและตรวจสอบเป็นระยะๆ

7. การงบประมาณ เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการแหล่งท่องเที่ยว จึงควรมีภาครัฐเข้ามาสนับสนุนงบประมาณให้มากขึ้นและเพียงพอกับค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ อินทิดา มณีคุณ (อ้างในคมลักษณ์ สงทิพย์. 2557 : 26) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม สนับสนุนทรัพยากร สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ได้แก่ สละแรงเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการให้ข้อมูล ข่าวสาร ทั้งหมดนี้เป็นแหล่งทรัพยากรหลักที่สำคัญซึ่งจะมีอยู่ในท้องถิ่น นำมาใช้เพื่อการพัฒนาโครงการโดยใช้ แรงงานท้องถิ่นที่ดี การบริจาคเงินและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และสอดคล้องกับคำกล่าวของ ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (อ้างในอรรพรรณ เกิดจันทร์. 2557 : 47) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ การร่วมกันลงทุนโครงการของชุมชน ตามขีด ความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

บทสรุป

การมีส่วนร่วมของประชาชน นั้นถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน คือ การให้ประชาชนได้เข้าไปร่วมตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของชุมชน จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ว่าประชาชนควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทางทรัพยากร ทางการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในฐานะเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนา อย่างยั่งยืน ด้วยการนำหลัก การบริหารจัดการ POSDCoRB มาใช้ร่วมกับหลักการมีส่วนร่วม โดยนำมาใช้ บูรณาการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมที่สำคัญนั้น ประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วม ในการการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผน การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ จัดการแหล่งท่องเที่ยว นั้น จะประสบความสำเร็จได้โดยที่ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวทุกคนร่วมมือ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน โดยทุกฝ่ายต้องเปิดโอกาสให้คนในชุมชนดำเนินการเอง และ สนับสนุนความรู้ การให้ข้อมูล

การที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากกระบวนการในการพัฒนาจำเป็นต้องให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความเต็มใจที่จะเข้าร่วม ต้องไม่เกิดจากการบังคับหรือขู่เข็ญ จากผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า เพราะหากเกิดจากความเต็มใจ จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองนั้นได้เข้ามาเป็น ส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ไขปัญหาตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร และสามารถ บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

อภิปรายผล

1. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม สังเคราะห์แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม นักทฤษฎี หลายท่านได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวไว้ในทิศทางเดียวกัน คือ การที่รัฐบาลสนับสนุนและสร้างโอกาสให้กับประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ 1) การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการกิจกรรม เป็นส่วนสำคัญเพราะแต่ละขั้นตอนของการวางแผนนั้น จะมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมอยู่ด้วย การกำหนดองค์ประกอบปัจจัยต่างๆ จะส่งกระทบต่อความเชื่อมั่น ความโปร่งใสของกระบวนการทำงานร่วมกัน เทคนิคการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมที่สุดในการประยุกต์ใช้แต่ละชั้นของกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง รวมถึงต้องคำนึงถึงผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจนั้นๆ 2) การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผน เป็นการนำแผนการที่กำหนดไว้ทั้งหมดไปปฏิบัติจริงอย่างระมัดระวัง มุ่งการเปลี่ยนแปลงและการกระทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลัก และลดระยะเวลาของการดำเนินการที่อาจเกิดข้อผิดพลาดได้ 3) การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นในท้องถิ่น คือ ประชาชนในชุมชน มีสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นในท้องถิ่น แต่ต้องมีการจัดการผลประโยชน์ทั้งที่เป็นวัตถุและตัวเงิน โดยคำนึงถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันอย่างเหมาะสม และ 4) การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ทำให้ประชาชนในชุมชนทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ และร่วมกันดำเนินการหาทางแก้ไขปัญหาของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้บรรลุตามความต้องการของประชาชน

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม สังเคราะห์แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร มี Luther H Gulick เป็นนักทฤษฎีที่โดดเด่นในเรื่องทฤษฎีกระบวนการบริหารจัดการ ที่ให้ความสำคัญของการทำหน้าที่ของฝ่ายบริหาร และมุ่งเน้นวิธีการทำงานของผู้บริหารเป็นหลัก โดยหลักการที่เป็นที่รู้จักคือ POSDCoRB คือ หลักการในการบริหารจัดการองค์กรที่ใช้กันทั้งในภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างกลไกและโครงสร้างให้กับองค์กรในการจัดเตรียมบุคลากรที่มีความชำนาญต่างกันให้อยู่ในแผนกที่เหมาะสม และผู้บริหารงานสามารถสั่งการให้ไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้การบริหารงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

กรณีศึกษา ในการนำหลักการ POSDCoRB ไปใช้ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ในการบริหารโครงการส่วนใหญ่มักจะเป็นหน้าที่ของประธานโครงการ หลักการบริหารลำดับแรกคือ ต้องมีการวางแผน (Planning) เช่น การจัดเตรียมการประชุมลงความคิดเห็นแผนพัฒนาการท่องเที่ยว จัดการเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว มีการจัดให้มีคณะทำงาน (Organizing) ในแต่ละฝ่าย เพื่อทำงานร่วมกันตามบทบาทของแต่ละฝ่าย ดำเนินการจัดหาบุคลากร (Staffing) เพื่อคอยช่วยเหลือคณะทำงานของฝ่ายต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยมีประธานโครงการ (Directing) เป็นผู้ควบคุมสั่งการ เสนอแนะวิธีการทำงานให้เป็นที่ไปด้วยความถูกต้องเรียบร้อย คณะทำงานและประชาชนผู้มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประสานงานระหว่างกัน (Coordinating) ติดตามการดำเนินโครงการ ที่ประธานโครงการสั่งการไปให้ รวมถึงให้คณะทำงานรายงานผลการปฏิบัติงาน (Reporting) แจ้งให้ประธานโครงการทราบถึงความก้าวหน้าของการดำเนินงาน และ การจัดทำงบประมาณ (Budgeting) ต้องมีความถูกต้อง เหมาะสมกับโครงการและสามารถตรวจสอบได้

รายการอ้างอิง

กุลจิรา เสาวลักษณ์จิตตา. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษา อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- คมลักษณ์ สงทิพย์. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตลาดน้ำวัดตะเคียน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธนภัทร สีตไส เสรี วงษ์มณฑา และชัชณะ เตชคณา. (2561). การจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณด้านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจปริทัศน์. 14(1). 1-11.
- นภัสวรรณ ปานเหง้า. (2553). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษาหมู่บ้านเต่าบ้านกอก อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระมหาณรงค์ เชื้อบัวเย็น (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์. 8(2). 83-118.
- ยุวดี นิรัตน์ตระกูล (บก.). (2558). การศึกษาแนวโน้มและทิศทางการท่องเที่ยวไทยในปี 2563. TAT Review. 1(2). 14-17.
- วิภาดา มุกดา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก. วารสารวิจัย มสศ. 10(3). 55-72.
- สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. (2548). หลักรัฐประศาสนศาสตร์ แนวคิดและทฤษฎี (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : บริษัท รัตนพรชัยจำกัด.
- สิริวัลลี พุกษาอุดมชัย และสรวรยา ธรรมอภิพล. (2560). ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก จังหวัดนครปฐม. Veridian E-Journal, Silpakorn University. 10(1). 1439-1451.
- อรทัย พระทัด. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ กรณีศึกษา ชุมชนป้อมมหากาฬ. รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรวรรณ เกิดจันทร์. (2557). การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโค่น จังหวัดสมุทรสงคราม. ศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยว คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- J.B Nangpuhan. (2011,October 22). Notes on the theory of organization [1] (Luther Gulick). Blogspot Retrieved October 28, 2562, from <http://paissues.blogspot.com/2011/10/notes-on-theory-of-organization-luther.html>.